

דיני שטרי הדיוטות

שטרי הדיוטות

הגדרת האיסור

- א- שטרי הדיוטות דהיינו: שטרי חובות, מקח וממכר, משכנות, חשבונות וכל כיוצא בהם מחפצים האסורים לעשות בשבת.
- ב- כל הנ"ל אסור לקרותם בשבת משום **ממצוא חפץ** ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור.
- ג- ולא אמרו שהרהור מותר אלא כשאין הדבר ניכר שמהרהר בחפצים האסורים אבל כאן שניכר לכל שמהרהר בחפצים האסורים הכתובים בשטר הרי זה בכלל איסור ממצוא חפץ.

שטרי הדיוטות –
הגדרת האיסור

שטרי הדיוטות

הגדרת האיסור

- ד- גזרו על כל כתב אף על פי שאין בו מחפצים האסורים שלא לקרות בו בשבת ואפילו לעיין בלא קריאה אסור גזרה שמא יקרא או יעיין בשטרי הדיוטות.
- ה- אף במקום עונג שבת אסור לקרוא מה שנאסר משום שטרי הדיוטות [קו"א שא דלא כמ"א]

שטרי הדיוטות – הגדרת האיסור

שטרי הדיוטות

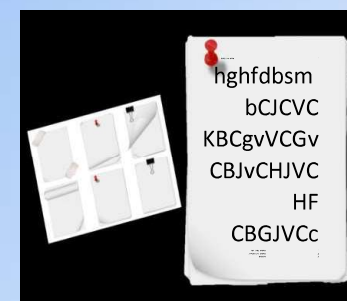
דוגמאות למה שאסור לקרוא

6. מחירוניס
7. לוח נסיעות אוטובוס/רכבת וכו'
8. כרטיסי ברכה [שש"כ], אא"כ זה דברי תורה
9. מודעות אבל [משום צער]
10. רשימת מוזמנים.

לפי זה אסור לקרוא:

1. תויות של בגדים
2. רשימת רכיבים – **אם אין בזה צורך גופו**, וכן שאר פרטים שעל גבי מוצרים.
3. מודעות רחוב וכו'
4. מודעות של העירייה.
5. קטלוגים

שטרי הדיוטות – דוגמאות

שטרי הדיוטות

דוגמאות למה שאסור לקרוא

א- יש המקפידין שלא לקרא שום ענייני חול בשבת ובכלל ואינם מסתכלים על שם הרחוב או מספר הבית. אך יש שכתב להקל בזה כיון

שכל דבר שהעין קולטת ורואה ממילא אין בו בית מיחוש ורק בדברים שצריכים להתעכב כדי להתבונן בהם יש מקום להחמיר.

ב- **אגרות של שאלת שלום** אסור לקרותן ואפילו לעיין בהם בלא קריאה גזירה משום שטרי הדיוטות

שטרי הדיוטות –
דוגמאות

שטרי הדיוטות

לצורך מצוה

א- לצורך מצוה אין לגזור משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות. - שהרי איסור הקריאה בשטרי הדיוטות אינו אלא משום ממצוא חפצך ואיסור ממצוא חפצך לא שייך בדבר מצוה שחפצי שמים האסורים בשבת לעשותם מותר לדבר במ ולא גזרו בחפצי שמים שמא יטעו להתיר גם חפצי הדיוט א"כ כל שכן שאין לגזור בדבר מצוה בחפצים המותרים שמא יקרא בשטרי הדיוטות ויעבור על איסור ממצוא חפצך.

שטרי הדיוטות –
לצורך מצוה

שטרי הדיוטות

לצורך מצוה

ב- מה שנוהגין להזכיר נשמות מתוך הכתב הוא כדבר מצוה שנודרין לצדקה בעד הזכרת נשמתם

ב- במזמין אורחים וכדו', ישנו חשש וגזירה נוספת: 'שמא ימחוקי' מן האורחים שיראה שלא הכין להם כל צרכם ויתחרט שזימן אורחים יותר מן הראוי ויגרוד ויעביר שמותם'.

שטרי הדיוטות –
לצורך מצוה

שטרי הדיוטות

לצורך מצוה

ד- אך גם לצורך מצוה במקום שיש גזרה שמא ימחוק אסור, אסרו חכמים לבעל הבית בעצמו למנות האורחים מתוך הכתב משום גזרה שמא ימחוק שגזרה זו גזרו אף במקום הכנסת אורחים אף על פי שהיא מצוה גדולה.

ה- היתר קריאה ברבים – יש שסבורים כי כאשר קורא ברבים אין חשש שמא ימחוק אלא רק חשש שטרי הדיוטות [שער אפרים דלקמן].

שטרי הדיוטות –
לצורך מצוה

שטרי הדיוטות

לצורך מצוה - דוגמאות

1. אסור לחלק הזמנות בשבת, שמא ימחוק - אא"כ מחלק בלי רשימה / שמות.
2. אין לקרוא רשימת מאכלים לסעודה, דאף שי"ל שזה לצורך מצוה עכ"ז יש חשש שמא תמחוק. - ויש שהתיר שתעיין בחטף [שלחן שלמה]
3. אסור לקרוא מבחנים של תלמידים בשבת, כדי לדעת איזה ציון ליתן להם

שטרי הדיוטות -
לצורך מצוה

שטרי הדיוטות

לצורך מצוה - דוגמאות

3. עיון ברשימת מתפללים כדי לידע למי כבר עלה בשבועות קודמים –
'ואמנם מה שנוהגים קצת שהסגן יש לו פנקס קטן שרושם בו אותם
העולים מידי שבת בשבתו ובעת הקריאה צופה ומביט בפינקסו לדעת
אשר נקרא בשבתות שעברו ואשר יקראוהו עתה לכאורה נראה לאסור
בזה שאינן צורך מצוה וגם דהא אפשר שיראה בו מע"ש ויסדר לעצמו
כדת מה לעשות. ואפשר דבזה י"ל דלא שייך שמא ימחוק כיון שמה שכתב
בתוכו אינו על להבא רק מה שכבר עבר, וגם שמא יכתוב אין חשש שעתה
אין צריך לכתובה, וגם שהרי רבים אשר אתו ואין למחוק או לכתוב כלל.
ונראה דלהט"ז שרי וגם להמג"א י"ל דשרי מהני טעמי וגם י"ל דהוי כמו
חשבונות של מצוה לפי שיש בדבר זה מפני דרכי שלום דלא ליתו לאנצויי
[שער אפרים שער י לג בפתחי שערים].

שטרי הדיוטות –
לצורך מצוה

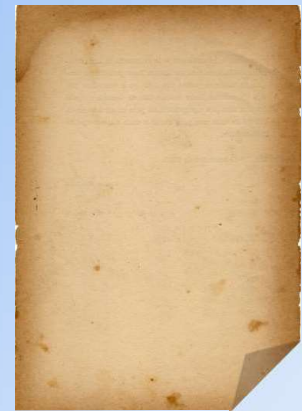
שטרי הדיוטות

לצורך מצוה - דוגמאות

וכיו"ב - דלצורך חינוך הילדים הוי צורך מצוה.
10. עיון ביומן פגישות אסור, אא"כ זה לצורך מצווה, כגון לקבוע זמן לשיעור תורה.
11. עיון בלוח שנה, אסור אא"כ מברר זמני היום שיעור רמב"ם יומי וכיו"ב.
12. שעון.

4. צ"ע האם מותר לקרוא רשימת עולים.
5. צ"ע להתיר סימון קוני עליות.
6. מותר להזכיר מתוך רשימה למי שברך.
7. מותר לקרוא מרשימת מ"מ שהכין לשיעור תורה
8. מותר לקרוא הזמנות לחתונה בר-מצוה דהוי צורך,
9. מותר לקרוא דפי קשר של הילדים אם ישוע ועם הנדונים

שטרי הדיוטות -
לצורך מצוה

שטרי הדיוטות

היתרים נוספים

א- צרכי רבים דינם כדבר מצוה, נהגו שהשמש קורא הסכמות או חרמות מתוך הכתב אין לאסור משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות מפני שהם צרכי רבים

ב- היתר צורך גופו - מותר לקרוא מכתב שנשלח אליו, כשאינו יודע מה כתוב בה ושמה יש בה **דבר שצריך לו לגופו**, מותר לעיין בה. ואינו דומה לשטרי הדיוטות שאין בהם צורך הגוף אלא צורך ממונו - ומכל מקום לא יקרא בה בפיו **אלא יעיין בלא קריאה** כי יש מי שמיקל בעיון בלא קריאה אף בכתבים האסורים לקרותם לדברי הכל:

- בזמננו היתר זה לא שייך שהרי כל דבר דחוף מודיעים בטלפון – אג"מ ח"ה סי' כא,ה.

שטרי הדיוטות –
היתרים נוספים

שטרי הדיוטות

צורכי גופו

א-אף שאסור לקרוא מודעות ברחוב אך מותר לקרוא בהרור מודע בלוח באם זקוק בזה לצורך גופו כגון התראות על בריאות וכו'.

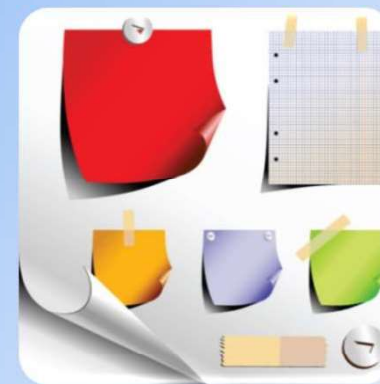
ב- מותר לקרוא בהרהור שלטי הכוונה כשיש לו צורך בזה.
[מותר לעיין במפה לצורך – בהרהור]

ג- מותר לקרוא בהרהור רכיבים של תרופה כשיש צורך

ד- מותר לקרוא בהרהור רכיבים של מאכל כיש צורך כגון לידע כמה סוכר, וכו'..

ה-כשצריך למצוא כתובת רשאי לעיין בספר טלפונים, בהרהור

שטרי הדיוטות –
צרכי גופו

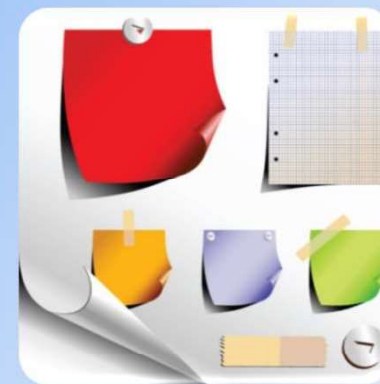

שטרי הדיוטות

צורכי גופו

- ו- כשצריך מתכון לסלט, מותר לעיין בהרהור.
- ז- דף הוראות לשמרטף וכיו"ב – בהרהור כני"ל.
- ח- דף הוראות של מכשיר, רק מכשיר שמותר לשימוש – מותר בהרהור
- ט- דף הוראות של משחק – רק בהרהור [אדה"ז לא סובר את ההיתר של תענוג
- י- קריאת טמפי של טרמוסטט
- כ- מודעות על הפסקת חשמל, הפסקת מים – בהרהור בלבד

שטרי הדיוטות –
צרכי גופו

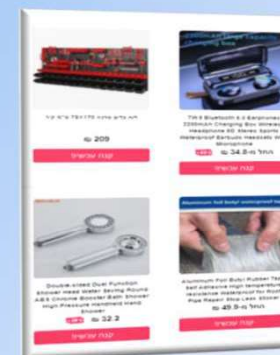

שטרי הדיוטות

פרסומות

- א- ואין צריך לומר באגרות השלוחות למצוא חפץ אף על פי שהוא מחפצים המותרים לעשותם בשבת שיש לגזור בהן משום חפצים האסורים.
- ב- אסור באופן מוחלט לקרוא פרסומות בשבת.
- ג- פרסומות של דברי מצווה יש מתירים – בתנאי שלא יעיין במחיר.

שטרי הדיוטות – פרסומות

שטרי הדיוטות

טלטול שטרי הדיוטות

מותר לטלטל שטרי הדיוטות, כי מכל מקום ראויה היא להנאה אחרת כגון לצור על פי צלוחיתו וכיוצא, אך אם הוא חשוב בעיניו ומקפיד להשתמש לצור על פי צלוחיתו וכיוצא בזה אסור לטלטלו שהרי אינו ראוי לכלום בשבת לפיכך יש אוסרים לטלטל גט כשר העומד לגרש בו כמ"ש באה"ע ס"י קל"ו ע"ש אבל גט פסול או גט שכבר גירש בו את האשה מותר לטלטלו שהרי אין מקפידים עליו לצור על פי צלוחיתו:

1. קבלות, חשבוניות, שוברי תשלום, הודעות מהבנק, ארנונה וכו

– מוקצה גמור

2. אין לחלק קבלות של תרומות בשבת

3. אסור לקרוא כתובה

טלטול שטרי הדיוטות

שטרי הדיוטות

כיתוב של תמונות

איסור תמונות עם כיתוב – כגון כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם ממעשים שהיו כגון מלחמת דוד וגלית וכתוב תחתיהם זו צורת חיה פלונית וזה דיוקן פלוני - אסור לקרות כתב זה בשבת גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור:

1. **קריאת הכיתוב שעל הפרוכת** – קצה"ש מתיר שהרי זה צורך מצווה. והגרש"א מחמיר
2. **מותר לקרוא שמות תורמים** – ונכון שיעשה בהרהור בלבד [קצה"ש]

שטרי הדיוטות –
תמונות עם כיתוב

שטרי הדיוטות

כיתוב של תמונות

3. תמונות של צדיקים עם כיתוב – לקצה"ש י"ל שמותר וי"א שאי"ז מוסיף יר"ש, לגרשז"א אסור אא"כ זה לא מוסיף כל ידע.
4. איורים להמחשת דברי תורה – מותר. [נפלא על הגרשז"א שאוסר].
5. קלפים של צ"ה אלבום משיח- מותר כיון שמוסיף בת"ת ויר"ש.
6. איורים לצורך גופו – כגון כיצד להכין תרופה וכיוב מותר
7. איור ללא כיתוב – אין איסור [אך יש מחמירים אף בחול] – קו"א שא ב.

שטרי הדיוטות –
תמונות עם כיתוב

שטרי הדיוטות

ספרי קריאה

א- איסור ספרי סיפורים - ספרי מלחמות, ספרי דברי הימים של מלכי אומות העולם, ספרי מליצות ומשלים של שיחת חולין [כגון ספר עמנואל ואין צריך לומר דברי חשק], אסור לקרותן בשבת ואפילו לעיין בהם בלא קריאה גזירה משום שטרי הדיוטות.

ב- ואף בחול אסור משום מושב לצים אף אם כתובים בלשון הקודש ובדברי חשק יש עוד איסור אפילו כתובים בלשון הקודש שמגרה יצר הרע בעצמו

שטרי הדיוטות –
ספרים

שטרי הדיוטות

ספרי קריאה

- ג- היתר סיפורים שיש בהם יר"ש - אבל אותן ספרי דברי הימים שיוצא מהם ענייני מוסר ויראת שמים כגון ספר יוסיפון וכיוצא בו מותר לקרותם אפילו בשבת אפילו כתובים בלע"ז , ומכל מקום אין ראוי לבני אדם להרבות בהם.
- ד- סתם ספרים – אסור [פשטות אדה"ז]. יש שהקלו למי שאיננו יכול ללמוד תורה שהבטלה חמורה מן הכל הוי להם כצורך הגוף.
- ה- אמנם לספר לילדים קטנים ספרי ילדים, אף כשאינם של יר"ש יש מקום להתיר משום ספרי חכמה כדלקמן.
- ו- ספרי בדיחות – לדעת אדה"ז אין קולא מיוחדת

שטרי הדיוטות –
ספרים

שטרי הדיוטות

עתונים

- א- עפי"ז פשוט שאסור לקרוא עיתונים כללים, שאף ביום חול הם אסורים כספרי חשק.
- ב- עיתונים 'חרדיים' שאין בהם תוספת יר"ש כ'משפחה' וכו' – יש להמנע [אמנם שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן קסב – התיר משום צרכי גופו, ובד"כ לא רלוונטי כיום]. אא"כ מי שמצטער משעמום או שעלול לקרות דברי איסור.
- ג- עיתונים שיש בהם יר"ש יש מקום להתיר, אך כמובן אין להסתכל בפרסומות.
- ד- עיתון שמלא בפירסומות הוא מוקצה בשבת [אז נדברו ח"א ס"י י"ן], וי"א שאם יש בו מעט דברי תורה זה מועיל, ולענ"ד שיש להחמיר.

שטרי הדיוטות –
עתונים

שטרי הדיוטות

עתונים

ה- "אמנם עדיין חוכך אני להחמיר מטעם אחר דהיינו מפני שבסופן רגילים להודיע ג"כ הסחורות וקרקעות וכלים הנמכרים. ושאר עניני מו"מ ועסקי תגרים. שזה ודאי אסור לקרותו בשבת. ואפי' לעיין בהם להרהר בלבד נ"ל דאסור. אף על גב דהרהור בעסקיו מותר היינו במחשבה גרידא. אבל לא מתוך הכתב ודוק. ועוד בעסקיו דווקא מה שצריך להם ולא להוסיף עליהם. וא"ת יזהר מלעיין בדברים הללו הנזכרים ונתירנו בשאר י"ל סחור סחור לכרמא לא תקרב בפרטות לסוחרים שכל הבטתם בהם הוא בשביל כך. נכון לאסור לגמרי" – [שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן קסב]

שטרי הדיוטות –
עתונים

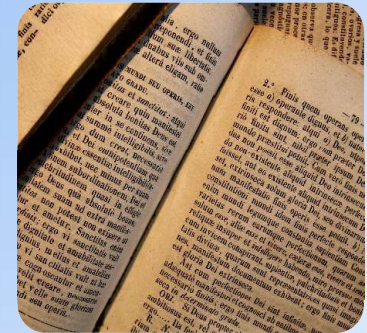
שטרי הדיוטות

ספרי חכמות

א- קריאת ספרי לימוד של חכמות - יש אומרים שאסור ללמוד בשבת וביו"ט רק בדברי תורה ויראת שמים ואפילו בספרי חכמות אסור, שכל ספר שאין בו סרך קדושה יש לגזור משום שטרי הדיוטות. ויש מתירים בכל ספרי חכמות וספרי רפואות מפני שדבר חכמה אינו מתחלף בשטרי הדיוטות ואין לגזור על זה בשביל זה וכן נוהגין להקל.

ב- ולפי סברא זו מותר להביט בשבת בכלי של החוזים בכוכבים (שקורין אצטרלו"ב) ולהפכו ולטלטלו כמו שמותר לטלטל ספרי החכמה לפי סברא זו דמה הפרש בין כתוב ורשום בעט ברזל בלוחות נחושת לכתוב בספר ואין לאסור משום שמא יסלק הלוחות ויחזירן והרי זה כבונה כלי דכיון שדרך לוחות אלו להיות רפויין אין בהן משום בונה כמ"ש בסי' שיי"ג:

שטרי הדיוטות –
ספרי חכמות

שטרי הדיוטות

ספרי חכמות

ג- יושבע חכמות ישנם: א. הגיון (דקדוק). ב. חשבון (מתמטיקה, גאומטריה, אלגברה). ג. שיעור (גאוגרפיה ואסטרונומיה, צורת כדור הארץ וחלוקת האקלים ורחבי היקום והכוכבים והגלקסיות, הילוך הגלגלים וכו'). ד. רפואה (ובכללה חכמת הטבע, כימיה, טבעיות המחצבים והצמחים). ה. ניגון (חכמת המוזיקה). ו. אלוקות (הכרה בבורא עולם, סוד בריאת העולם, הסטוריה). ז. כישוף (חכמת המזלות ואיצטגנינות (אסטרוטלוגיה) וחוזים בכוכבים שמהם נולד חכמת הקסם והכישוף). " [סי' דבש לפי להחיד"א ז"ל מערכת חי' ערך חכמה]

שטרי הדיוטות –
ספרי חכמות

שטרי הדיוטות

ספרי חכמות

- ד- למעשה ההיתר של ספרי חכמה כולל: ספרי מדע, ביולוגיה, אקולוגיה, זואולוגיה, רפואה, תזונה, פילוסופיה, שפה, גאוגרפיה, נגינה, חכמת מזג אויר, אסטרונומיה, פיסיקה.
- ה- מותר לקרוא ספרי תווי נגינה.
- ו- משמע מדברי הפוסקים כי ספרי היסטוריה אינם בכלל ספיר חכמה ולכן לא הותר לקרוא בהם אא"כ הם מוסיפים ביר"ש. – ולכן אסור לקוראם בשבת [נ"מ למתכונן למבחן].
- ז- בעניין חכמת החשבון על אף שרגילים לרשום תרגילים, קריאת ספרים אלו מותרת כספרי חכמה
- ח- ספרי לימוד נהיגה – רבים אוסרים כי אינם ספרי חכמה אלא ספרי מלאכה. וה"ה ספרים המלמדים על חרישה וכיו"ב.

שטרי הדיוטות –
ספרי חכמות

שטרי הדיוטות

ספרי חכמות

ד- וכאמור, מצד הדין אין איסור לעיין ולקרוא בשבת בספרים וחוברות ומאמרים שבכתבי עת (עיתונים) העוסקים בעניינים הנ"ל.

ה- וגם מותר להסתייע בכלי עזר עבור ידיעת החכמות הנ"ל (כל שאין בו שום איסור משאר איסורי שבת), וללכת לראות בעלי אומנות נכריים העוסקים באחד מהחכמות הנ"ל ולהתבונן במעשיהם על מנת לקנות ידיעה בחכמה זו.

שטרי הדיוטות –
ספרי חכמות

שטרי הדיוטות

ספרי חכמות

ה- אמנם אין ההיתר אמור אלא כשלומד חכמה על מנת להשתלם במדעי העולם, ובכלל זה בני נוער הלומדים חכמות אלו במסגרת בית הספר, אבל מי שעוסק בכך לצורך פרנסתו, אין שום היתר לעיין ולקרוא בספרים הנוגעים לענין שעוסק בו, ואסור בהחלט ללכת ולראות ולהתבונן אצל המתעסקים בחכמה זו, שהוא בכלל איסור "ממצוא חפצך - חפצך אסורים".

ו- "וירא שמים יש לו לימנע לגמרי מעיסוק בשבת ויו"ט בדברים אלו, גם כשכל כוונתו לקניית חכמה וידיעה בעלמא, וכפי שכתבו כל האחרונים והמשנ"ב (בהמשך דבריו, בשם הרמב"ם והר"ן), כי לא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסוק בדברי תורה.

שטרי הדיוטות –
ספרי חכמות

שטרי הדיוטות

ספרים שונים

- א- ספרי בישול / הוראות בישול מתוך העיתון – כשקורא על מנת ללמוד י"א שהוא בכלל חכמה [גרשז"א ששי"כ פרק כ"ט העי' קכ"ד] ידיתכן הואיל ולא מלמדים איך להבעיר אש ואיך להעמיד קדירה על האש רק מלמדים איך להטעים את התבשיל שיהא לו טעם טוב אולי זוהי חכמה וידיעות ולא מלמדים דברים האסורים אם מלמדים רק איך שהתבשיל יהא יותר טעים' – ורבים מחמירים.
- ב- אסור ללמוד ספר נהיגה 'תאוריה' בשבת, בשביל מבחן וכן כל כיו"ב.

שטרי הדיוטות –
בישול/נהיגה

שטרי הדיוטות

שונות

- א- לכאורה אסור לקרוא מזל טוב שעל גבי העוגה, אך בפוסקים מצאנו כמה היתרים
- א- שאיננו מעיין, ב- שאי"ז כתב ממש, ג-הוי כצורך גופו.
- ב- י"א שכל איסור שטרי הדיוטות זה בדבר שיש בו איזשהו 'עסקי תוכן, ולא שם או ביטוי קצר [שטרי הדיוטות בשבת פרק י- ע"פ מ"א שכג ס"ק ה ודלא כהבנת התהל"ד]
- ב- יש להמנע מקריאת כיתוב שעל גבי כיפה או חולצה.
- א- ויש מתירים כשזה שם או פתגם קצר.
- ג- קריאת שמות החקוקים על גבי ברכון- לכאורה יש להמנע.
- ד- כיתוב שעל גבי מפית
- ה- חנוכה ריח ושול גרי מכוניות

כתב שעל גבי העוגה